

НОЋ И ЗОРА У КОСОВУ ПОЉУ

Нема потребе да ми заменимо места, да бисмо тражили одговорност, као што рече другарица малочас у дискусији. То је наша дужност. Када је реч о овом немилем догађају данас овде и интервенцији милиције, утврдиће се одговорност за интервенцију за коју није било разлога. Када нас је друг Митар обавестио шта се догађа испред зграде, ви добро знате да смо се за један минут договорили да ред не одржава милиција, већ да ви то сами преузмете у интересу безбедности грађана и деце који се тамо налазе. Доказ да смо се добро договорили је да је ред одржаван сасвим добро и да је реч о људима који су се достојанствено понашали.

У завршници овог разговора хоћу да кажем реч две и о томе како се оцењују, како се квалификују овакви наши скупови. Сасвим кратко, овакви скупови нису скупови националиста. Овакви скупови нису скупови непријатеља. Али баш зато, знам да тако мисли већина народа и у овој сали и ван ње, не смемо дозволити управо зато што ово нису скупови непријатеља већ грађана, не смемо дозволити да невоље људи злоупотребљавају националисти којима сваки поштени човек мора да се супротстави. Ми морамо чувати братство и јединство као зеницу ока. Јер само на томе, и данас када је братство и јединство угрожено, ми морамо и можемо да победимо. Нити хоћемо, нити можемо да људе делимо на Србе и Албанце, већ морамо да правимо разграничење на поште-не и прогресивне који се боре за братство и јединство и националну равноправност и на контрареволуцију и националисте с друге стране. Ако тај фронт, другарице и другови, не створимо и не ојачамо га, нема ни Косова, нема ни Србије, нема ни Југославије.

Даље, што желим да вам кажем, будите уверени да ниједан од проблема о којима сте говорили, буквално ниједна реч о њима

неће бити изостављена пред члановима Централног комитета СК Србије. И то не да би се о њима информисали, већ да бисмо их решавали у оквиру институција нашег система. Осећам обавезу да то кажем на почетку, јер физички није ни могуће говорити о свим питањима која су овде покренута.

Свима је данас, у читавој Југославији, јасно да је Косово велики проблем нашег друштва који се врло споро решава. Морам, међутим, да вам кажем да је Косово било једини проблем, или бар једини велики проблем југословенског друштва, ствари би се сигурно решавале брже и боље.

Али Косово нас је погодило као најтежи проблем кад и тешка економска криза, кад је драстично опао стандард, када су расле цене, када је било све више незапослених.

А затим и политичка криза: Југославија је као земља уздрмана сепаратизмом и национализмом као што знате у многим својим крајевима, мада ни издалека као овде на Косову, и најзад, када су антијугословенске и антикомунистичке снаге све присутније и све агресивније. Као што видите, одједном у исто време било је много озбиљних проблема и зато наше друштво и Савез комуниста имају тешкоће и показују спорост у њиховом решавању.

А у решавању свих ових проблема Савез комуниста није увек био јединствен, па према томе није могао ни да буде довољно ефикасан. Не говорим ово као оправдање, јер на то не бих имао ни право, већ као констатацију.

Да бисмо решили проблеме на Косову, као и све друге проблеме које имамо, неопходан нам је јединствен Савез комуниста и то јединство је најважнији задатак с којим је Партија данас суочена. Тај захтев за јединством упутио је скоро сваки говорник са управо одржане дводневне седнице ЦК Србије. Ја сам уверен да смо ми направили крупан корак ка јединству и СК Србије и СКЈ.

И заиста, јединством можемо да решимо многе проблеме, готово све. Без јединства не можемо ниједан.

Упркос многим мерама, неке сте и ви овде помињали, које су до сада предузете, а нарочито у последњих годину дана, стање на Косову и економско и политичко и даље је незадовољавајуће.

Косово је и даље неразвијено, велика је незапосленост, велики су инострани кредити, извоз незадовољавајући, велики број недовршених објеката. А што је најтеже, присутна је и даље велика злоупотреба рада и функција у управи и другим службама, па и у

области политике. Говорили смо о томе и јуче на седници Председништва ПК Косова.

Говорили смо и о томе да процес образовања и васпитања као и кадровска политика доприносе и даље духу сепаратизма а често и контрареволуције.

А процес исељавања Срба и Црногораца под економским и политичким или обичним физичким притиском представља вероватно последњи трагични егзодус европског становништва.

Последњи пут такве поворке очајних људи кретале су се у средњем веку.

Ја знам да ви више не треба да слушате о томе шта је било, а ни пукe анализе садашње ситуације вас више не занимају. То је логично. Вас и све нас могу да интересују и треба да интересују само они договори који мењају ствари набоље, који решавају положај којим оправдано, пре свих, ви, а онда и ми, нисте задовољни.

Али желим, ипак прво, да вас уверим да се доста мера у сфери материјалног живота, политичких односа, кадровске политике, свакодневно мења и да ће темпо тих промена у наредним месецима бити бржи.

У материјални развој Косова се стално инвестира, сепаратизам и национализам су добили третман контрареволуције, врше се све већа кадровска померања, изричу се законске, административне и идејно-политичке мере. Нико није задовољан брзином тога тога процеса, ни у ПК, ни у ЦК СКС, ни у ЦК СКЈ. Јуче смо то констатовали на седници Председништва ПК. Али процес добија на убрзању и уверен сам да ће се то убрзање увећавати. И ви то треба да знате.

Али, разуме се, из тога не мислим да сугеришем закључак да имамо разлога за задовољство. Напротив, Косово је и данас сиромашно. Најсиромашнији део наше земље. А албански сепаратисти и националисти су се мало примирили. Рачунају на време, а разуме се и прилике раде за њих. Али треба да знају — на овом тлу тираније више неће бити. Неће дати ни прогресивни људи Косова, неће дати Србија ни Југославија.

А у политичком погледу још је веома присутна свест да је захтев за етнички чистим Косовом оправдан и могућ. Ту је та основа.

Јер, из става да је САП Косово друштвено-политичка заједница албанске народности на Косову, који лансира контрареволу-

ција, следи логичан наставак да се у том смислу Покрајина и фактички и правно трансформише у републику, чиме се у ствари чине први али не и безначајни кораци ка разбијању територијалног интегритета СР Србије и СФРЈ. Ми смо се другови с тим ухватили укоштац, ухватили су се прогресивни људи и на Косову, и у Србији, и у Југославији.

Када се има у виду оно што је до сада постигнуто, као и све што је још преостало да се уради, а преостало је неупоредиво више од онога што је постигнуто, пред нама нису задаци и обавезе, већ велика партијска офанзива којој циљ треба да буде материјални и културни развој Косова и слободан и достојанствен живот његових становника.

Али при том се морају рашчистити неки неспоразуми. Под становницима се подразумевају сви људи који у Покрајини живе и који се свакодневно не прозивају због своје националности, као што се обично свакодневно не прозивају због свог пола, узраста, социјалног порекла, образовања и професије.

У том смислу се не може говорити ни о мањинским ни о већинским народима на Косову. Срби, Црногорци, нису мањина у односу на Албанце на Косову, као што ни Албанци нису мањина у Југославији, већ народност која живи заједно и равноправно с другим народима и народностима у три наше социјалистичке републике.

Став, за етнички чистим, и економски и политички аутономним, изолираним Косовом није могућ идејно-политички, етнички, али, у крајњој линији, такав став није у интересу албанског народа. Овакав национализам искључио би га из окружења и не само успорио већ зауставио његов развој и у економском и уопште у духовном смислу. Као што је Енвер Хоџа својом политиком, иначе мали албански народ и једно већ јако неразвијено друштво, искључио из Европе, лишио га могућности да учествује у динамичном животу савременог света.

А овај део албанског народа тежи ка Европи, ка модерном друштву, не треба га на том путу зауставити.

Национализам увек значи изоловање од других, затварање у сопствене оквире, а то значи и заостајање у развоју, јер без сарадње и повезивања на југословенском, а онда и ширем простору нема ни прогреса. Сваки народ и народност који се затварају и изолују неодговорно се понашају према сопственом развоју. Зато пре свега ми комунисти морамо чинити све што води елиминиса-

њу последица националистичког и сепаратистичког понашања контрареволуционарних снага, како на Косову тако и у другим деловима земље.

Али наш циљ је да се изађе из стања мржње, нетрпељивости и неповерења. Да сви људи на Косову живе добро.

И зато прво што у вези с тим циљем желим да вам кажем другови, јесте, да ви треба да останете овде. Ово је ваша земља, овде су ваше куће, ваше њиве и баште, ваше успомене.

Нећете ваљда напустити своју земљу јер се у њој тешко живи, јер су вас притисли неправда и понижење. Није никад било својствено духу српског и црногорског народа да устукне пред препрекама, да се демобилише кад треба да се бори, да се деморалише кад му је тешко.

Треба да останете овде и због предака и због потомака. Претке бисте обрукали, потомке разочарали.

Али ја вам не предлажем да остајући трпите, издржавате и подносите стање којим нисте задовољни. Напротив. Треба да га мењате, заједно са свим прогресивним људима овде, у Србији и Југославији.

Немојте ми рећи да не можете сами. Разуме се да не можете сами! Мењаћемо га заједно ми у Србији и сви у Југославији. Ми не можемо у догледно време да вратимо национални састав косовског становништва у пређашње време. Али можемо да бар зауставимо исељавање, да обезбедимо услове да сви људи који на Косову живе буду код своје куће, да живе равноправно и да равноправно деле судбину косовских економских прилика пре свега, а онда и свих других прилика.

За уши неког становника Европе овај захтев изгледа апсурдан, смешан у савремено доба. Они би се с правом питали: зар живот и рад грађана, њихову сигурност и равноправност, њихова права и дужности не регулишу Устав и Закон?

Регулишу кад се примењују, а кад се не примењују онда не регулишу, онда треба да се са свих политичких говорница опомену државни органи, органи управе да раде свој посао.

Тај посао, посао доследне примене Устава и Закона на Косову је у интересу свих његових становника. И Срба и Црногораца, али и Албанаца, другови. Јер, ако легализујемо стање безакоња, онда су сви који су безакоњу изложени у крајњој линији угрожени. Данас од непримене закона трпе највише Срби и Црногорци, али већ сутра то би могли бити и Албанци. Зато је увођење по-

штовања закона, реда и равноправности заиста у дубљем друштвеном и историјском смислу интерес свих становника Косова. То је прва и хитна ствар коју морамо заједно завршити на Косову.

А друга је следећа: ради се о повратку, нарочито стручних људи на Косово. Ја чврсто верујем да се не може зауставити процес исељавања док се не разбукти процес повратка на Косово.

Повратак Срба и Црногораца на Косово је процес. Не можемо донети декрет и на силу вратити људе тамо где не желе да буду. Али можемо покренути политичку кампању стварања материјалних, економских, радних и културних услова да се они који су због незадовољства и неправде отишли, врате натраг, укључујући ту и станове и радна места да се то и стварно догоди. У стварању тих услова могу и морају да учествују све прогресивне снаге, комунисти и омладина, све што је поштено и прогресивно у целој Србији. И не мора да буде ниједна цена велика да се то постигне.

А обично у нашем политичком језику говоримо како нисмо за кампању, већ за трајан процес. У овом случају стање је тако алармантно да морамо повести кампању и то праву кампању за враћање 50, па 100, па 200 професора, лекара и других неопходних стручњака, квалификованих радника, а онда и осталих. Та кампања треба да постане процес. Тек онда има изгледа да се заустави одлазак Срба и Црногораца са Косова.

И заиста другови, и у Југославији су мале плате а високе цене, скупе су ципеле и књиге, тешко је отићи на годишњи одмор. Али нећемо ваљда због тога да напустимо Југославију и да се селимо у богатију и срећнију земљу. Ваљда су то разлози да останемо да своју земљу учинимо богатијом и срећнијом. То је могуће остварити, али кроз један претходни услов: да се изврши раздвајање снага социјализма, братства и јединства и прогреса од снага сепаратизма, национализма и конзервативизма. У том раздвајању прогресивног од реакционарног Срби и Црногорци на Косову сигурно ће добити подршку многих Албанаца, комуниста и албанских људи међу којима имају рођаке и пријатеље, а њихова деца другове. Јер је овде свима заједнички циљ да се Покрајина економски и културно развије па да људи, сви људи, живе боље и срећније. Око тог циља треба да се окупе сви радни и поштени људи, то треба да је основа братства и јединства на Косову.

Зато сам уверен да носилац духа, братства, јединства, правде и прогреса може да буде и мора да буде само радничка класа Ко-

сова, јер једина има идентичне интересе, и најмање разлога да се национално дели.

Она је умела да се бори и против већих неправди. Само она може да победи и ову.

Сигурно, СК и те како мора да цени што му се народ обраћа, јер је то доказ, како неко овде рече, да народ верује партији. Управо зато желим да кажем, другарице и другови, да у целом СК, у руководству СК ћемо учинити све да остваримо оно што смо себи као СК, као руководство ставили у задатак.

Сва су питања на дневном реду: и права, и слобода, и култура, језик и писмо. Сва су питања од међа до уставних промена, од обданишта до судова. У тој шуми тешких проблема који изазивају и бригу и огорчење свих поштених људи Косова, Србије и Југославије, сама брига и огорчење нису довољни. Али, спремност народа и Косова, и Србије, и Југославије да се проблеми реше и да свако дâ свој допринос, и да сви заједно засучемо рукаве, да их решимо је она гаранција да ћемо решити и системске, и привредне, и политичке проблеме на Косову.

И у том смислу ми немамо у кога другог да имамо поверења, другарице и другови, него у себе саме.

Желим да вас исто тако уверим да ће сваки члан руководства Социјалистичке Републике Србије и Југославије увек бити спреман и за овакве разговоре и за стално присуство на заједничким пословима.

Будите уверени, то је осећање које се среће широм Југославије. Цела је Југославија са вама. Није реч о томе да је то проблем Југославије, него је Југославија и Косово. Југославија не постоји без Косова! Југославија се дезинтегрише без Косова!

Југославија и Србија неће дати Косово!